



การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลก
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

The Guidelines of Phenomenon-Based Learning Management to
Develop Social Intelligence Among Global Citizens for High
School Students

¹สกุทธิพย์ พรหมรังกา, ²อัจฉรา ศรีพันธ์

¹Sakoonthip Phromrangka, ²Atchara Sriphan

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2}Faculty of Education, Naresuan University

¹Corresponding author, e-mail: sakoonthipp66@nu.ac.th

Received January 13, 2025; Revised January 25, 2025; Accepted: February 2, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในปัจจุบัน และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลก เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ครูผู้สอน อาจารย์มหาวิทยาลัย ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการด้านสังคมศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกไม่ได้ถูกกล่าวถึงโดยตรงในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันที่เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลาง โดยครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทที่หลากหลาย พบข้อจำกัดในการเชื่อมโยงสู่สถานการณ์จริง เนื่องจากยังคงเน้นการสอนแบบบรรยาย เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย วัดและประเมินผลโดยใช้มาตรฐานเดียวกัน 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติ วิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาสังคม สะท้อนคิด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเชื่อมโยงเนื้อหาสู่บริบทชีวิตจริง วัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย พัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง สำนึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก เป็นพลเมืองโลกที่มีความฉลาดทางสังคม

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน; ความฉลาดทางสังคม; พลเมืองโลก



Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study current instructional models in The Social Studies, Religion, and Culture Department, and 2) to study the guidelines of phenomenon-based learning management for developing social Intelligence among global citizens for high school students. This is the qualitative research. To collect data by interviewing from secondary school, university professors, educational supervisor, social studies scholar, and high school students. The research instrument was an interview guide focusing on instructional models in The Social Studies, Religion, and Culture Department for developing social intelligence among global citizens. The collected data were analyzed using content analysis and descriptive writing. The research results were as follows: 1) The results of current instructional models for developing social intelligence among global citizens are not directly mentioned core in the curriculum. The models align with the core curriculum framework, allowing teachers to integrate content to enhance skills in various contexts. However, limitations were identified in connecting content to real-world situations, as teaching primarily focuses on lecturing and achieving predetermined learning outcomes due to assessment and evaluation using the same standard. 2) The results of the guidelines of phenomenon-based learning management to develop social Intelligence among global citizens for high school students emphasizes self-directed learning, hands-on practices, and analytical skills to address social issues. This approach encourages critical reflection, knowledge exchange, and the application of social phenomena to real-life contexts. The evaluation process employs authentic and diverse assessment methods. It aims to develop students' competencies to adapt to global changes while fostering an awareness of their role as global citizens. Furthermore, it fosters a sense of global citizenship, enabling students to be socially intelligent among global citizens.

Keywords: Phenomenal-based learning; Social Intelligence; Global Citizen

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและหลากหลาย ในมิติทางด้านประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากการพัฒนาของมนุษยชาติที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนบนโลก ซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังรายงานปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดน่านที่มีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่กำลังเผชิญภาวะความยากจน และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในระดับสูง อีกทั้งมีอัตราการฆ่าตัวตายสูงที่สุดในภาคเหนือ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยังส่งผลให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่กระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นจำนวนมาก (สำนักงานจังหวัดน่าน กลุ่มงาน



ยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2567) จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมพลเมืองเพื่อปรับตัวและรับมือกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

การสร้างพลเมืองโลกที่มีศักยภาพตอบสนองสถานการณ์ของโลกยุคปัจจุบัน ต้องเริ่มจากการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณค่าโดยตรงต่อการนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตของนักเรียน ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมโลกอย่างมีความฉลาดทางสังคม รับรู้และเข้าใจความต้องการของสังคม มองโลกในแง่ดี (positive thinking) สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุขและสมดุล (เพชรยุพา บุรณศิริจรูญรัฐ, 2558) ซึ่งสิ่งสำคัญคือการพัฒนาความฉลาดทางสังคม เพื่อเสริมสร้างการรับรู้และเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และบริบทในสังคมที่มีความหลากหลาย สามารถปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข มีคุณลักษณะการเป็นพลเมืองโลกที่มีความฉลาดทางสังคม สามารถรับรู้ต่อตนเองและควบคุมตนเองได้โดยการรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง มีทัศนคติในด้านบวก รับรู้ถึงผู้อื่นจากการทำความเข้าใจความรู้สึกหรือมุมมองของผู้อื่น ด้วยความเคารพในความแตกต่างหลากหลาย ตีความการแสดงออกอย่างถูกต้องตามความมุ่งหวังของอีกฝ่ายได้ นอกจากนี้ต้องเข้าใจถึงบริบทความเชื่อมโยงกันของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคมอย่างยั่งยืน แสดงออกผ่านคำพูดและการกระทำอย่างเหมาะสม มีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ โดยมีความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ บนพื้นฐานของการใช้เหตุผล ตระหนักถึงสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม และความยุติธรรม มีความยืดหยุ่นใช้ทักษะคิดอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมได้ มีความเชื่อว่าผู้คนสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับโลกได้

การจัดการศึกษาในประเทศไทยตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มีพื้นฐานแนวคิดมาจากสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ยึดหลักการสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 มุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) กำหนดแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์มุ่งเน้นจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย บูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ปลุกฝังการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี และจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ที่มุ่งหวังให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจในการดำรงชีวิตทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม พัฒนาทักษะเพื่อปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพแวดล้อม สร้างความเข้าใจในตัวเองและผู้อื่น สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศและโลกได้อย่างยั่งยืน มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกควรมุ่งเน้นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในโลกความเป็นจริง ผ่านการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมรอบตัว เพื่อให้นักเรียนเกิดมุมมองที่หลากหลาย สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตและสังคม การศึกษาในลักษณะนี้ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วม เรียนรู้ และเชื่อมโยงตนเองกับประเด็นระดับโลก

พร้อมทั้งสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองโลกผ่านการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่นและระดับโลก โดยครูควรจัดการเรียนรู้ในบรรยากาศประชาธิปไตยและออกแบบบทเรียนจากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของนักเรียน (อรรถพล ประภาสโนบล, 2564) ภายใต้เนื้อหาที่จะเสริมสร้างความเข้าใจถึงความสัมพันธ์และการพึ่งพาในมิติสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เปิดมุมมองและยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ส่งเสริมการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์โดยไม่ใช้ความรุนแรง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค และความยุติธรรม ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งสร้างสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งแนวทางในการพัฒนานักเรียนไปสู่เป้าหมายข้างต้น คือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) ที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ที่หลากหลายมิติ กระบวนการเรียนรู้จะเริ่มจากปรากฏการณ์ (Phenomena) ที่มีอยู่ในบริบทจริง จะมีลักษณะเป็นหัวข้อแบบองค์รวม (Silander, 2015, อ้างถึงใน เรวณี ชัยเชวรัตน์, 2563) มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านกระบวนการคิด การตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหาให้นักเรียนค้นพบคำตอบที่มีความหมายต่อตนเอง ส่งเสริมการแสดงออกทางอารมณ์และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะหลัก (core skills) และทักษะทางอารมณ์ (soft skills) ในการเรียนรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่น (อรรถพร บุตระกัตติญ, 2561) ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติผ่านกระบวนการคิด โดยใช้ประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาโครงสร้างทางปัญญา (Schema) บทบาทของครูคือการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ผ่านการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ (สุมาลี ชัยเจริญ, 2545) สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ซึ่งมีรากฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒน์นิยม เชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมท่ามกลางโลกยุคปัจจุบันที่มีความหลากหลายและซับซ้อน มุ่งให้นักเรียนตระหนักในบทบาทและหน้าที่ต่อสังคม ในฐานะส่วนหนึ่งของสังคมที่สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นได้ โดยส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาประสบการณ์ด้วยตนเอง เพื่อจะได้รู้จักตนเอง บริบทสังคม เพื่อเข้าใจตนเองและบริบทสังคม พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถในการสร้างสังคมส่วนรวมที่ดีขึ้นในอนาคต (สมชาย รัตนทองคำ, 2556) ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมายกับตนเองเพื่อสามารถนำไปปรับใช้กับการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

ดังนั้น เพื่อส่งเสริมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองโลกที่เปี่ยมด้วยความฉลาดทางสังคม ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยหวังให้ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางที่มีคุณค่าสำหรับการจัดการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน



2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาแบ่งออกเป็น 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน คือ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ วิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 2) ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกคัดเลือกรูปแบบเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในจังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญ แบ่งเป็น อาจารย์ที่ทำการสอนในระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา จำนวน 1 คน และนักวิชาการการศึกษาด้านสังคมศึกษา จำนวน 1 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ในงานวิจัย จึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 3) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลก เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบในการสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ 4) กำหนดโครงสร้างและประเด็นสัมภาษณ์ 5) สร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์เชิงทฤษฎี และเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา 6) นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร จากหนังสือ และเอกสารวิชาการที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระและกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยเตรียมการสัมภาษณ์ โดยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ พร้อมเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง เตรียมสมุด จดบันทึก และอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยมีการสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้สัมภาษณ์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อพรรณนาข้อมูลจากเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย

(Analytic Induction) โดยการรวบรวม จำแนก และจัดหมวดหมู่ เพื่อค้นหาความเชื่อมโยงของข้อมูล พร้อมทั้งสร้างข้อสรุปที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา มีตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่หลากหลาย จึงใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) โดยใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต และศึกษาข้อมูลเอกสารประกอบ

ผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน

1) ด้านหลักการและแนวคิด การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นลักษณะการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ตัวชี้วัดปลายทาง และสาระการเรียนรู้แกนกลาง สอดแทรกค่านิยมของรัฐในการสร้างพลเมือง มุ่งเน้นลักษณะเนื้อหาเป็นฐาน ยังไม่มีการสอนเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมโดยตรง หากแต่ครูสามารถปรับการจัดการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามบริบทของสังคม เน้นหลักการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เสริมสร้างความเข้าใจในบริบททางสังคม จากบริบทรอบตัวไปสู่สังคมโลก ต้องบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อพัฒนาทักษะและเจตคติการเป็นพลเมืองโลก

2) ด้านวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามมาตรฐานตัวชี้วัดจากหลักสูตรแกนกลาง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวในสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม เพื่อมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสังคมในฐานะพลเมืองโลก

3) เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ปัจจุบันครอบคลุมเนื้อหาหลักตามหลักสูตรฯ สาระการเรียนรู้แกนกลาง โดยครูสามารถเชื่อมโยงความรู้เชิงบูรณาการจากศาสตร์ มีความทันสมัย ยืดหยุ่น และเชื่อมโยงเหตุการณ์ใกล้ตัวในชีวิตประจำวันเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ระดับประเทศและระดับโลก

4) วิธีการจัดการเรียนรู้ ปัจจุบันส่วนใหญ่ยังเป็นการสอนแบบบรรยายเนื้อหาตามหลักสูตร เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามค่าเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ มีการเรียนจัดการเรียนรู้แบบสืบค้น ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมกับการใช้สื่อเทคโนโลยี โดยครูจะต้องวางแผนเตรียมวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านเนื้อหา สื่อ และอุปกรณ์ประกอบ นำเทคนิคการสอนแบบต่างๆมาใช้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่สร้างความสนใจนักเรียน ให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดเตรียมไว้ ซึ่งนักเรียน จะมีภูมิหลังและความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกัน แต่ต้องเรียนรู้ภายใต้กระบวนการเดียวกัน

5) การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันมีการการวัดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ส่วนมากจะวัดจากแบบทดสอบ และการสังเกตพฤติกรรม ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้มาตรฐานเดียวกัน

2. ปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน



1) ปัญหาด้านเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ พบว่าหลักสูตรมีเนื้อหาตามสาระการเรียนรู้แกนกลางมาก แต่จัดวางเนื้อหาในลักษณะแยกส่วน ขาดการบูรณาการและไม่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในสังคม อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านเวลาในการเรียนการสอน ทำให้ครูต้องมุ่งเน้นการสอนตามเนื้อหาเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งลดโอกาสในการพัฒนามุมมองในมิติของพลเมืองโลก

2) ปัญหาด้านครูผู้สอน พบว่าการเตรียมตัวของครูบางครั้งขาดความพร้อม ส่งผลให้การเลือกประเด็นการสอนไม่ชัดเจน หรือมีความคิดเห็นส่วนตัวสอดแทรก และปัจจัยต่างๆ เช่น ภาระงานที่มากเกินไปจนทำให้การเตรียมการสอนไม่เพียงพอและไม่มีคุณภาพ

3) ปัญหาด้านนักเรียน พบปัญหาความหลากหลายของนักเรียนทั้งในด้านพื้นฐานความรู้ ความสนใจ และการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่ากัน รวมถึงการมุ่งเน้นเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้นั้นขาดประสิทธิภาพ

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าแนวทางการพัฒนารูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลก ประกอบด้วย

1) ด้านหลักการและแนวคิด เน้นหลักการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดทฤษฎี Constructivism ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ลงมือปฏิบัติ ผ่านการบูรณาการความรู้ในหลากหลายมิติ แบบสหวิทยาการเพื่อสร้างความเข้าใจ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางสังคมออกแบบการเรียนรู้จากบริบทในท้องถิ่นสู่สังคมโลกที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมทักษะและเจตคติการเป็นพลเมืองโลก มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในตนเองและผู้อื่น การยอมรับความแตกต่าง มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคมในฐานะที่เป็นพลเมืองโลก

2) ด้านวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เรียนรู้การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นและการอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขในฐานะของการเป็นพลเมืองโลก พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคปัจจุบันที่สอดรับกับสังคมมีการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางความหลากหลาย

3) เนื้อหาสาระ เชื่อมโยงเนื้อความรู้เชิงบูรณาการหลากหลายสาระการเรียนรู้ ให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่น และเชื่อมโยงปรากฏการณ์ใกล้ตัวนักเรียนเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นในระดับประเทศและระดับโลก

4) วิธีการจัดการเรียนรู้ เน้นประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติ วิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาสังคม สะท้อนคิด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาสู่บริบทชีวิตจริง เรียนรู้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเลือกประเด็นที่ใกล้ตัวนักเรียนตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ครูจะต้องวางแผนเตรียมวางแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมพร้อมในด้านข้อมูล ติดตามข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอ ศึกษาบริบทเชิงพื้นที่และเข้าใจพื้นฐานของนักเรียน เพื่อเลือกประเด็นในการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงนักเรียนจากปรากฏการณ์รอบตัวสู่ประเด็นที่กว้างขึ้นในระดับโลก สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และปลอดภัย อำนวยความสะดวก เสริมแรงให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนจะต้องเปิดใจให้กว้าง พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่หลากหลาย มีความกล้าแสดงออก กล้าคิด และกล้าเสนอความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

5) การวัดและประเมินผล เป็นการวัดพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้รูปแบบการวัดที่หลากหลาย เช่น ใช้แบบทดสอบแบบเขียนตอบเพื่อให้นักเรียนได้แสดงทัศนคติ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การนำเสนอผลงาน หรือการพูดคุยกับนักเรียนโดยตรง และต้องสร้างรูปิก การประเมินให้ชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน ด้านหลักการและแนวคิดสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ตัวชี้วัดปลายทาง และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการสร้างพลเมือง ซึ่งเน้นการเรียนรู้เนื้อหาเป็นฐาน (Content-Based Learning) โดยพบว่าไม่มีการสอนเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมโดยตรง ทั้งนี้ครูผู้สอนที่มีความกระตือรือร้นสามารถปรับแนวทางการจัดการเรียนรู้จากหลักสูตรให้ยืดหยุ่นตามบริบทของสังคมได้เพื่อพัฒนานักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองให้มีความหลากหลายมากขึ้น ให้นักเรียนเชื่อมโยงปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับท้องถิ่นสู่ระดับประเทศ และโลก เพื่อพัฒนาทักษะและเจตคติการเป็นพลเมืองโลกที่มีความฉลาดทางสังคม วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ปัจจุบันมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามมาตรฐานตัวชี้วัดจากหลักสูตรแกนกลาง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยการจัดการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดเพียงการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ แต่ยังส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสังคมในฐานะพลเมืองโลก ซึ่งเนื้อหาสาระสำหรับการจัดการเรียนรู้ปัจจุบันมีความครอบคลุมเนื้อหาหลักตามหลักสูตรฯ สาระการเรียนรู้แกนกลาง โดยครูสามารถนำมาปรับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงความรู้จากหลายมิติเข้าด้วยกัน ให้ทันสมัย ยืดหยุ่น และเชื่อมโยงเหตุการณ์ใกล้ตัวในชีวิตประจำวันไปสู่ปรากฏการณ์ระดับประเทศและระดับโลก สอดคล้องกับอิทธิเดช น้อยไม้ กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ ด้วยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และสถาบันทางสังคม ซึ่งล้วนส่งผลต่อการดำรงชีวิต การเผชิญปัญหา และการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข (อิทธิเดช น้อยไม้, 2560) หากแต่ว่าในปัจจุบันครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เป็นการสอนแบบบรรยายเนื้อหาตามหลักสูตรเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามค่าเป้าหมายของโรงเรียนด้วยความคาดหวังของโรงเรียน ผู้ปกครอง และตัวนักเรียนที่คาดหวังเอาไว้ สอดคล้องกับสิริวรรณ ศรีพหล กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่จะเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาในสาระทั้ง 5 ผ่านวิธีการบรรยายมากกว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างความเข้าใจในเชิงมนทัศน์และหลักการด้วยตนเอง นอกจากนี้ การสอนของครูส่วนใหญ่ยังอาศัยหนังสือเรียนเป็นสื่อหลัก ซึ่งไม่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและยั่งยืน (สิริวรรณ ศรีพหล, 2560) อย่างไรก็ตามจากการสังเกตการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันยังมีการเรียนจัดการเรียนรู้ใน



รูปแบบอื่น เช่น แบบสืบค้น ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมกับการใช้สื่อเทคโนโลยี โดยครูจะต้องวางแผนเตรียมวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านเนื้อหา สื่อ และอุปกรณ์ประกอบ ครูต้องนำเทคนิคการสอนแบบต่างๆมาใช้ในการสร้างการเรียนรู้ที่สร้างความสนใจนักเรียน ให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน เกิดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดเตรียมไว้ ทั้งนี้ นักเรียนแต่ละคนจะมีภูมิหลังและความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกัน แต่ต้องเรียนรู้ภายใต้กระบวนการเดียวกันในปัจจุบัน ทำให้นักเรียนบางคนไม่สนใจร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ หรือไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ในด้านการวัดและประเมินผลมีการการวัดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ จากแบบทดสอบเป็นหลัก และการสังเกตพฤติกรรมเพิ่มเติม ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยใช้มาตรฐานการวัดเดียวกันจากนักเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทำให้ไม่สามารถวัดทักษะ ความสามารถของนักเรียนได้อย่างรอบด้านสอดคล้องกับ Richard J. Stiggins กล่าวว่าการประเมินผลในระบบการศึกษาที่เน้นมาตรฐาน (standard-based) มักจะมุ่งเน้นที่การประเมินผลลัพธ์สุดท้าย เช่น การทดสอบที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งทำให้การประเมินไม่ได้สะท้อนกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียนอย่างครบถ้วน นักเรียนอาจไม่ได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดหรือได้รับการพัฒนาในทักษะที่สำคัญที่ไม่สามารถวัดได้จากแบบทดสอบ ส่งผลให้ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าการจัดการเรียนรู้นั้นบรรลุผลหรือไม่ (Richard J. Stiggins, 2005)

ปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในปัจจุบัน ด้านเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ พบว่าหลักสูตรมีเนื้อหาตามสาระการเรียนรู้แกนกลางมาก แต่จัดวางเนื้อหาในลักษณะแยกส่วน ส่งผลให้ครูที่ยังคงสอนยึดติดกับตำราจะขาดการบูรณาการความรู้ ไม่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในสังคม และด้วยข้อจำกัดด้านเวลาในการเรียนการสอน ทำให้ครูต้องมุ่งเน้นการสอนตามเนื้อหาเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งลดโอกาสในการพัฒนามุมมองในมิติของพลเมืองโลก ปัญหาด้านครูผู้สอน เนื่องจากการเตรียมตัวของครูที่ขาดความพร้อม ครูมีความคิดเห็นส่วนตัวสอดแทรกในเรื่องที่สอบแบบขึ้นน้ำหนักเรียน อาจส่งผลให้การเลือกประเด็นการสอนไม่ชัดเจน และปัจจัยต่างๆ เช่น ภาระงานที่มากเกินไปที่ทำการเตรียมการสอนไม่เต็มที่ สอดคล้องกับ อรุษา พรหมอืด กล่าวว่าจากการสำรวจที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ครูไทยต้องทำงานหนัก จากภาระงานอื่นที่ไม่ใช่การสอน บางงานจะต้องใช้เวลาเยอะเพราะไม่ใช่ความถนัดของครู และหากมีข้อผิดพลาดก็จะกระทบต่อหน้าที่การงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการกระจายเวลาทำงานที่ไม่สมดุลและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการสอน จนส่งผลให้การเตรียมการสอนไม่มีคุณภาพ (อรุษา พรหมอืด, 2566) นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านนักเรียน ซึ่งมีความหลากหลายของนักเรียนทั้งในด้านพื้นฐานความรู้ ความสนใจ และการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่ากัน รวมถึงการมุ่งเน้นเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพ

2. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลก

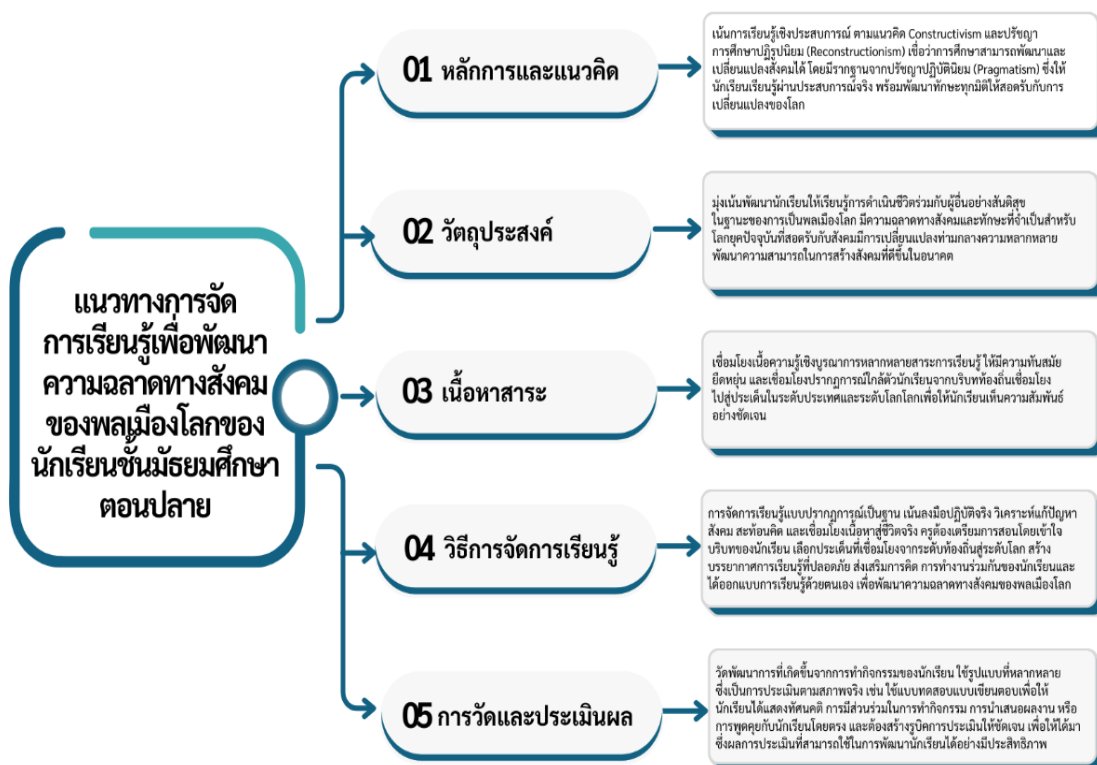
แนวทางด้านหลักการและแนวคิด เน้นหลักการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดทฤษฎี Constructivism ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติ ผ่านการบูรณาการความรู้ในหลากหลายมิติ แบบสหวิทยาการเพื่อสร้างความเข้าใจเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางสังคม ออกแบบการเรียนรู้จากบริบทใน

ท้องถิ่นสู่สังคมโลกที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมทักษะและเจตคติการเป็นพลเมืองโลก มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคมในฐานะที่เป็นพลเมืองโลก ด้านวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เรียนรู้การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นและการอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขในฐานะของการเป็นพลเมืองโลก พัฒนาทักษะที่จำเป็นในโลกยุคปัจจุบันที่สอดรับกับสังคมมีการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย สอดคล้องกับสมชาย รัตนทองคำ กล่าวว่าการศึกษาศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) เชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคม ซึ่งมีรากฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ที่เน้นการแก้ปัญหาและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒน์นิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบัน มุ่งให้นักเรียนตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกของสังคมที่สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นได้ (สมชาย รัตนทองคำ, 2556) เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ต้องบูรณาการหลากหลายสาระการเรียนรู้ ให้ความสำคัญทันสมัย ยืดหยุ่น และเชื่อมโยงปรากฏการณ์ใกล้ตัวนักเรียนไปสู่ประเด็นในระดับประเทศและระดับโลก วิธีการจัดการเรียนรู้ เน้นประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติ วิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาสังคม สะท้อนคิด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาสู่บริบทชีวิตจริง เรียนรู้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเลือกประเด็นที่ใกล้ตัวนักเรียนตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งมีลักษณะของการจัดการเรียนรู้ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenal based learning) สอดคล้องกับการให้ความหมายของพงศธร มหาวิจิตร กล่าวว่าเป็นกระบวนการที่เน้นการบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาในมุมมองที่องค์รวม โดยใช้ปรากฏการณ์หรือประเด็นในชีวิตจริงเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ที่มุ่งเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (พงศธร มหาวิจิตร, 2561) ครูจะต้องวางแผนเตรียมวางแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมพร้อมในด้านข้อมูล ติดตามข้อมูล ข่าวสารอยู่เสมอ ศึกษาบริบทเชิงพื้นที่และเข้าใจพื้นฐานของนักเรียน สอดคล้องกับ Suleyman Celik กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความแตกต่างของนักเรียน ครูควรปรับใช้รูปแบบการสอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการเฉพาะของนักเรียน สามารถออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เช่น ความสามารถทางสติปัญญา ประสบการณ์เดิม สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา และความต้องการที่หลากหลายของนักเรียน (Suleyman Celik, 2019) เพื่อเลือกประเด็นในการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงนักเรียนจากปรากฏการณ์รอบตัวสู่ประเด็นที่กว้างขึ้นในระดับโลก สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และปลอดภัย อำนวยความสะดวก เสริมแรงให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนจะต้องเปิดใจให้กว้าง พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่หลากหลาย มีความกล้าแสดงออก กล้าคิด และกล้าเสนอความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การวัดและประเมินผล เป็นการวัดพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้รูปแบบการวัดที่หลากหลาย เช่น ใช้



แบบทดสอบแบบเขียนตอบเพื่อให้นักเรียนได้แสดงทัศนคติ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การนำเสนอผลงาน หรือการพูดคุยกับนักเรียนโดยตรง และต้องสร้างรูปการประเมินให้ชัดเจน สอดคล้องกับสมนีก ภัททิยธนี กล่าวว่าการวัดผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นเทคนิคการประเมินผลที่ใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมศักยภาพนักเรียนผ่านการปฏิบัติจริง มีเครื่องมือการวัดที่หลากหลายทั้งกระบวนการสังเกต การบันทึกผล และการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งยังลดความกังวลในการสอบและช่วยลดภาระงานซ่อมเสริมของครู ด้วยหลักฐานการปฏิบัติงานของนักเรียนที่ชัดเจน (สมนีก ภัททิยธนี, 2562)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย



ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สรุป

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิดที่เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามทฤษฎี Constructivism และปรัชญาปฏิบัตินิยม เพื่อให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้



ด้วยตนเองและพัฒนาทุกมิติสอดรับกับโลกที่เปลี่ยนแปลง 2) วัตถุประสงค์มุ่งพัฒนาความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุขและสร้างสังคมที่ดีขึ้น 3) เนื้อหาที่เชื่อมโยงบริบทท้องถิ่นสู่ระดับโลกอย่างทันสมัยและยืดหยุ่น 4) วิธีการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์เป็นฐาน กระตุ้นการลงมือปฏิบัติ การสะท้อนคิด และการทำงานร่วมกัน 5) การวัดผลที่หลากหลายและเป็นจริง โดยใช้แบบประเมินที่ชัดเจนเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรแนะนำครูให้มีการปรับเนื้อหาให้เข้าใจง่าย เลือกปรากฏการณ์ที่มีคุณค่าต่อตัวนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกแสดงความคิดเห็น พูดอภิปราย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความมั่นใจและพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้เรียน โดยครูจะต้องเตรียมการสอนไว้เป็นอย่างดีเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้บริบทท้องถิ่นของตนเองเป็นแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการเก็บข้อมูลในเชิงประมาณร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลก

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พงศธร มหาวิจิตร. (2561). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเชิงรุกในรายวิชาการประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 42(2), 73-20.
- เพชรยุพา บุณย์สิริจรัสรัฐ. (2558). *หลักการพัฒนาความฉลาดทางสังคม*. กรุงเทพฯ: เฉมิ.เดียมมอ.
- เรวณี ชัยเชาวรัตน์. (2563). *Phenomenon – Based Learning: การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน*. สืบค้นข้อมูล 26 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://thepotential.org/knowledge/phenomenon-based-learning/>
- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). *จิตวิทยาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ เอกสารประกอบการสอน 475788 การสอนทางกายภาพ บำบัด ภาคต้น ปีการศึกษา 2556*. สืบค้นข้อมูล 26 กุมภาพันธ์ 2567 <https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/book58/1phl58.pdf>
- สมนึก ภัททิยธนี. (2562). *การวัดผลการศึกษา*. ภาพสินธุ์: ภาพสินธุ์การพิมพ์.



- สำนักงานจังหวัดน่าน กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2567). *แผนพัฒนาจังหวัดน่าน พ.ศ.2566-2570 ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568*. สืบค้นข้อมูล 30 กรกฎาคม 2567 จาก <http://www.nan.go.th/structure-detail/2830/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. สืบค้นข้อมูล 30 สิงหาคม 2567 จาก <http://www.nan.go.th/structure-detail/2830/>
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2560). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้โน้มน้าในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 10(1), 72-85.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2545). ทฤษฎีการออกแบบการสอนในกระบวนทัศน์ใหม่. (*วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*). คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรพรรณ บุตรกัตัญญ. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของนักเรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), 348-365.
- อรรถพล ประภาสโนบล. (2564). *Global Citizenship Education "เราจะสอนให้นักเรียนเป็นพลเมืองโลกได้อย่างไร"*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://thepotential.org/knowledge/global-citizenship-education/>
- อรอุษา พรหมอืด. (2566). *นโยบายลดภาระงานครู (บางส่วน) ไม่พอกับครูผู้ห้องเรียน*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/education-2>
- อิทธิเดช น้อยไม้. (2560). *หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- Celik, S. (2019). Can Differentiated Instruction Create an Inclusive Classroom with Diverse Learners in an Elementary School Setting. *Journal of Education and Practice*, 10(6), 31-40.
- Stiggins, R.J. (2005). From formative assessment to assessment for learning: A part to success in standard-based schools. *The Phi Delta Kappan*, 87(4), 324-328.